

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus de Conscientia, de Legibus, de Peccatis, de Virtutibus
Theologicis, de Religione, & Beneficiis. Adjunctis in hac editione
Propositionibus ad hanc usque proscriptis

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, 1734

VD18 90392140

Cap. VI. De Dispensatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40986

Resp. II. Uti licet Epiichia, quando evidens est, non posse servari Legem sine gravi damno, cum quo constet Legem non obligare, saltem si adiri nequit Superior. Nam tunc certò, & prudenter judicamus Legem non obligare in tali casu.

Resp. III. In dubio, num aliquis casus comprehendatur in Lege, debet consuli Superior, ex Cap. 31. *de sent. excom.* & l. *ult. Cod. de Legibus.* Si non possit consuli, non licet uti Epiichia, sed servanda est Lex. *Ita S. Thom. 2. 2. q. 120. 2. 1. ad 3. Azor, & alii.* Quia in dubiis tutior pars semper eligi debet. Nec tunc absque determinatione Superioris formari potest iudicium prudens, & moraliter certum Legem non obligare.

CAPUT VI.

De Dispensatione.

Not. Dispensatio est relaxatio Legis, seu exemptio à Legis obligatione in aliquo casu particulari, ubi Lex ceteroquin obligaret. Hinc differt 1. ab interpretatione, quâ non relaxatur obligatio, sed solum declaratur Legem non obligare in certis casibus. 2. à privilegio, quod est facultas permanens concessa per modum Legis, & sæpè non est contra, sed præter

Legem. 3. à Licentia, seu permissione, qua non relaxatur obligatio Legis, sed solum apponitur conditio sub qua Lex non obligat.

Q. I. *Quinam habent potestatem Dispensandi?*

Not. Potestas Dispensandi est potestas jurisdictionis, & duplex est, nempe ordinaria, & delegata. Ordinaria est ea, quæ alicui competit ratione officii, seu ex vi sui muneris. Delegata est ea, quæ habetur ex concessione illius, qui habet ordinariam. Hæc conceditur, vel ab homine, vel à jure. Si jure datur, transit in ordinariam, vel ei æquiparatur. Si datur ab homine per privilegium, non expirat morte concedentis. Si verò datur per simplicem commissionem, cessat mortuo, vel amoto delegante, si res est integra.

Resp. I. Ex communi sententia Theologorum, Nullus homo habet potestatem dispensandi in Legibus divinis, etiam merè positivis. Quia nemo habet potestatem relaxandi obligationem à Deo impositam, nisi specialem ad hoc potestatem à Deo acceperit. Nam inferior non potest propria autoritate relaxare obligationem impositam à Superiore: autoritas enim inferior non potest Superiori prævalere, nec derogare. At nemo accepit à Deo po-

potestatem relaxandi obligationem Legum divinarum: nam talis potestas neque ex traditione probari potest; & aliunde non expedit bono Ecclesiae, quae non posset suam unitatem, uniformitatem, & constantiam in fide, & in cultu divino servare, nisi Leges divinae essent prorsus hominibus indispensabiles. Praeterea Leges merè positivae à Christo latae ad fidem, & Sacramenta, ac Sacrificium Eucharistiae, quae sunt Religionis nostrae fundamenta, pertinent: ideoque sunt fundamentales, ac proinde debent esse immutabiles respectu omnium: alioqui si mutarentur, mutaretur religio substantialiter. Unde Trident. sess. 21. c. 2. clarè indicat Ecclesiam non posse mutare substantiam Sacramentorum. Itaque circa Leges divinas etiam merè positivas Deus solum concessit Ecclesiae potestatem illas interpretandi, & declarandi casus, ad quos Lex divina non extenditur.

Resp. II. Potestatem Ordinariam dispensandi in Lege humana habet 1. Is qui eam tulit, nam ejusdem potestatis est ferre Legem, & in ea dispensare. 2. Successor Legislatoris cum pari potestate. Nam si Legislator habet, ergo & is, qui habet æqualem imò eandem potestatem. 3. Qui habet potestatem Legislatori superiorem circa eosdem subditos. Nam si inferior habet potestatem ordinariam dispensandi, à

fortiori habet ejus Superior, qui etiam potest Legem inferioris abrogare.

Hinc Papa habet potestatem ordinariam dispensandi in omnibus Legibus Ecclesiasticis, etiam ab Apostolis latis: quia parem habet jurisdictionem cum Petro Apostolorum Principe, cujus est Successor.

Resp III. Inferior non habet potestatem dispensandi in Lege Superioris, nisi ex ejus concessione. Quia 1. Ex Clement. 2. *de Elect. Lex Superioris per inferiorem tolli non potest.* 2. Inferior non potest tollere obligationem impositam à Superiore sine ejus consensu. Nam inferior non potest derogare, nec prævalere auctoritati Superioris: alioqui inferior esset ipso Superiore superior.

Potest tamen inferior habere potestatem dispensandi delegatam. Quia Superior potestatem dispensandi exercere potest per alium, & sic eam alteri concedere: nam *potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum. Reg. Jur. 68. in 6.*

Hinc 1. Episcopi, & omnes alii Prælati Papâ inferiores non habent potestatem ordinariam dispensandi in Jure communi, & Legibus Papæ. ex Cap. 15. *de tempor ordin.* ubi damnatur Episcopus, quòd uno die plures ordines, licet de mandato Metropolitanani, contulisset, eò quòd dispensatio in hoc non fuerit à Canone concessa.

Ha-

Habent tamen delegatam in certis casibus: nam dispensare possunt in Lege communi ex concessione Concilii, vel Papæ expressâ, vel tacitâ, aut legitimè præsumptâ. Unde potest non solum quando in Lege expressè dicitur, Episcopos posse dispensare in ea, ut patet; sed etiam quando est consuetudo dispensandi ex Cap. 13. *de foro compet.* Vel quando necessitas dispensandi in aliquâ Lege sæpè occurrit, ut in Festis, & jejuniis; vel quando dubium est, an res egeat dispensatione; vel quando occurrit gravis, acurgens necessitas dispensandi, nec potest recurri ad Papam, aut periculum est in mora, ob scandalum, aut gravissimum detrimentum imminens. Nam in his casibus ex communi censetur potestas dispensandi Episcopo concessa, cum hoc postulet bonum commune, sitque necessarium ad ordinarium, & rectum regimen animarum.

2. Episcopus, vel Archi-Episcopus non habet potestatem dispensandi in Legibus Concilii Provincialis, aut Nationalis, nisi ex concessione ejusdem Concilii, vel Papæ. Quia sunt Leges conditæ autoritate superiori: nam Concilium Provinciale est unum Corpus Mysticum habens propriam, & distinctam jurisdictionem majorem jurisdictione singulorum Episcoporum, qui proindè subjiciuntur ejus Legibus. Aliud est de Legibus latis ab Episcopo

po in Synodo Dicecesanâ, vel de consensu Capituli. Nam Episcopus habet potestatem ordinariam in iis dispensandi, quia sive in Synodo, sive in Capitulo, tota potestas condendi Leges penes Episcopum est; neque ex Episcopo, & Parochis aut Canonicis fit Corpus Mysticum, quod jurisdictionem habeat majorem jurisdictione Episcopali.

3. Archi-Episcopus non habet potestatem ordinariam dispensandi in Legibus Episcoporum suæ Provinciæ. Quia non est Superior Episcopi, neque ejus Dicecesanorum, nisi cum actu visitat Dicecesim, aut in casu appellationis.

Nota. Prælati, qui habent potestatem dispensandi quoad Leges, vota, & juramenta possunt etiam secum dispensare saltem indirectè, committendo scilicet alteri potestatem dispensandi secum. Quia Prælati non sunt deterioris conditionis, quàm subditi, qui in promptu habent, à quo possint dispensationem accipere. Imò id possunt etiam directè, & immediatè per se: quia hoc nullo jure prohibetur. Nec repugnat, quòd quis in se exerceat jurisdictionem omninò voluntariam, quæ non sit condemnativa, nec absolutiva; nam ad hoc per se non requiritur distinctio personarum.

Q. 2. *An peccat, qui dispensat etiam in propria Lege sine justa causa?*

Resp. Aff. Ita communit. Quia 1. irrationabiliter ab onere liberat eum, qui non est eximendus: quod est peccatum acceptionis personarum, & contra justitiam distributivam. 2. Superior ex officio tenetur procurare bonum commune per Legum observationem, & fideliter, ac prudenter uti sua potestate, in ædificationem, non in destructionem: quod non facit dispensans sine justa causa, sed potius dissipat crudeliter, ut ait S. Bernard. l. 3. de consid. 3. Unicuique aperit aditum ad transgrediendas Leges, ut ait Trident. sess. 20. c. 18. Enimverò subditi facile putant idem sibi licere, quod aliis, qui nullam specialem causam habent, & quorum exemplo ad violationem legum incitantur. Hinc sine causa dispensans peccat mortaliter, si materia gravis est. Ita Covar. Suarez, Sanchez Valent. & alii. Nam peccat in re gravi contra officium proprium, contra bonum commune, item contra charitatem præbendo multis occasionem peccandi. Peccat verò venialiter, per se loquendo, si materia levis est, nempe si obligatio Legis sit tantum sub veniali.

Hinc peccat etiam subditus, qui dispensationem petit sine justâ causâ: nam inducit

cit Superiorem ad peccandum; imò qui ultrò oblatam acceptat, quia cooperatur peccato Superioris.

Not. 1. Non requiritur talis causa dispensandi, propter quam Superior teneatur dispensare: sed ea sufficit, quæ apta sit ad movendum rationabiliter Superiorem, ut benignius agat cum inferiore, illum liberando ab obligatione Legis, quæ alioqui non desineret; & tunc dispensatio data vocatur gratia.

2. Si causa talis sit, ut Superior saltem ex charitate teneatur dispensare, non idcirco subditus liber est ab obligatione, si negetur dispensatio. Quia per hanc causam solam sine autoritate Superioris non tollitur obligatio legis.

3. Ex Jure Canonico triplex est generatim causa justa dispensandi, scilicet pietas, necessitas, utilitas communis, vel etiam privata petentis, quæ redundet in bonum commune: nam dispensatio debet semper saltem mediatè, & ultimè cedere in bonum commune; alioquin est illicita, & infidelis, ut docet Suarez post S. Thom. Sufficit tamen, quòd detur propter bonum rationabile personæ privatæ, quod in aliorum damnum non cedat: hoc ipso enim redundat in bonum commune, postulans ut Superior singulorum etiam bonum procuret, quantum fieri potest absque jactura boni communis. Quare S. Thomas docet,

di-

dispensationem rectè dari, quando Lex, quæ communitati expedit, huic personæ non expedit propter periculum mali, vel impedimentum majoris boni.

Q. 3. *An dispensatio sine justa causa scienter data, valida est?*

Resp. I. Ex communi Theologorum sententia est valida, quamvis illicita, si detur à Legislatore, vel ab ejus successore, aut Superiore. Quia obligatio Legis positivæ, sicut ipsa Lex, ut sit, & ut perseveret, pendet à libera voluntate Legislatoris, & à libera applicatione juris, quod habet ad obligandum: ergo etiam pendet à libera voluntate succedentis cum æquali potestate, & à fortiori Superioris. Ergo si Legislator, vel ejus successor, aut Superior non vult subditum Lege obligari, revera non obligatur. Et verò Legislator potest sine justa causa tollere obligationem Legis respectu omnium, ipsam Legem abrogando: ergo à fortiori potest illam tollere respectu aliquorum in certis casibus, dispensando cum illis, licet remaneat respectu aliorum.

Equidem Legislator non potest ferre Legem sine justa causa, quia non potest sine justa causa obligare subditos. At potest, etiam sine justa causa, non obligare; nam ad hoc sufficit, quòd obligare velit.

Ergo

Ergo cùm Legislator possit sine justa causa nolle obligare, potest etiam sine justa causa non obligare.

Resp. II. Invalida est dispensatio sine justa causa data ab inferiore, & delegato, *Ita omnes teste Suarez.* Quia inferior, & delegatus non habet potestatem dispensandi sine justa causa: nam Superior non censetur talem potestatem ei concedere, cùm id non possit licitè; non enim censetur velle peccare. Non minùs autem peccaret Superior, si inferiori concederet potestatem dispensandi sine justa causa, quàm si ipse sine ea dispensaret. Porro hoc est discrimen inter Superiorem, & delegatum, quòd Superior habeat ex vi muneris sui potestatem dispensandi, & Lex pendeat ab ejus voluntate: at delegatus non habet potestatem nisi eam, quam Superior ei concedit.

Hinc Episcopus justa causa deficiente invalidè dispensat in Lege jejunii, abstinentiæ, &c. *Covar. Nav. Sylvest, & alii.*

Q. 4. An licet uti dispensatione Valide sine justa causa obtentâ?

Resp. Non licet, sed subditus eâ utens peccat, eâdem specie peccati, cujus est violatio illius Legis. Quia quamvis non amplius obligetur ex vi Legis humanæ ad actionem, vel omissionem per illam præscrip-

scriptam, cùm talis obligatio sublata sit per dispensationem; obligatur tamen ad illam ex vi Legis naturalis præcipientis uniformitatem membrorum in servanda lege propter bonum commune, & vetantis, ne quis ab onere communi se subtrahat sine justa causa, & ne pars absque ratione discrepet à suo toto: nam (ut ait S. August. l. 3. Confess. c. 8.) *Turpis omnis pars est suo universo non congruens*, scilicet sine rationabili causa, qualis non est dispensatio injusta, & repugnans bono communi. Enim verò Legislator ipse peccat, si sine rationabili causa legem suam non servet: ergo etiam & ipse subditus. Ob eandem rationem cessante causa dispensationis cessat usus ejus esse licitus.

Qui tamen tali dispensatione utitur, non incurrit censuras, & pœnas lege humana impositas; quia per dispensationem validam tollitur obligatio orta à lege humana: quare solum peccat contra legem naturalem præcipientem idem, ad quod alii tenentur. Cujus quidem peccati gravitas, & species petenda videtur à gravitate materiæ, & specie actûs per legem humanam præscripti, in quo Lex naturalis præcipit conformitatem. Nam legis naturalis obligatio accommodatur materiæ gravitati, & eam præscribit ex eodem motivo, quo Lex humana. Unde videtur peccare mortaliter contra temperantiam, qui

non servat legem jejunii ex dispensatione sine justa causa obtenta. Alii tamen censent talem tantum obligari ex justitia legali, aut distributiva, & legem naturalem tunc non tam severe obligare.

Not. Quamvis inferior dubitet, utrum ratio petendi dispensationem sit sufficiens, non tamen peccat illam sincere proponendo Superiori, aut utendo dispensatione, si detur; modò dubium deponat conformando judicium suum judicio Superioris, qui prudenter judicasse, causam dispensandi sufficientem fuisse, præsumendus est, nisi oppositum constet, aut sit multò probabilius.

Q. 5. Quando nam Dispensatio invalida est ex parte petitionis?

Resp. Nulla est dispensatio, si sit subreptitia, vel obreptitia. Quia tum Superior non intendit dispensare; nec dispensat nisi sub hac tacita conditione: *si res ita sit, & nihil occultetur*, propter quod dispensaturus non esset, aut saltem nisi cum certò onere, vel limitatione, ex cap. 7. *de fide instrum.* nec voluntarium est, si ignoretur, quod agitur.

Dispensatio autem subreptitia est ea, quæ obtinetur per reticentiam veritatis exprimendæ, seu eorum, quæ exponi debent in petitione, juxta jus, & stylum. Obreptitia est,

est, quæ obtinetur per expressionem falsitatis, qua cognita non fuisset data dispensatio. Hæc vocatur etiam aliquando subreptitia, & utraque sæpè in jure confunditur, eò quòd utraque nullas vires habeat.

Itaque invalida est dispensatio 1. Si reciteatur, licèt inculpatè, aliquid ad rem petitam spectans, vel aliquid eorum, quæ secundùm jura. & stylum exprimi debent, ex cap. 2. *de filiis Presbyt. in 6.* quia Superior non intendit dare dispensationem, nisi adsint conditiones, quæ ad ipsam intrinsecè spectant, & quæ jus, stylus, consuetudo, & leges, seu Regulæ Cancellariæ exigunt, ut cognoscatur, qualis sit gratia, quæ postulatur, & sine horum omnium cognitione Superior non vult dare gratiam, qualis petitur, cum eam ut talem ignoret. 2. Nulla est, si obtineatur ex causa finali falsa, cap. 20. *de rescript.* quia Superior non vult dispensare sine justa, & vera causa, nec potest censeri velle peccare. Idem dic, si duæ causæ allatæ sint, una vera, & altera falsa, & vera per se non sufficiat ad dispensationem æquam, & rationabilem: sicut si sola causa impulsiva sit falsa, *ex eod. Cap.* Causa autem finalis est ea, quæ immediatè pertinet ad rem petitam, & ob quam conceditur gratia, ita ut ea non existente, aut nullo modo, aut non nisi cum quibusdam conditionibus, & limitationibus concessa

fuiſſet. Cauſa verò impulſiva dicitur ea, propter quam diſpensans facilius diſpensat, ira tamen, ut ſine illa ſecundum rectam rationem, & cauſæ meritum diſpensaturus eſſet eodem modo.

Q. 6. *An valet Diſpensatio, ſi poſt petitionem cauſa ceſſet?*

Reſp. I. Nulla eſt diſpensatio, ſi ejus cauſa finalis non ſubſiſtat tempore, quo conceditur à Papa, vel Pœnitentiaro, cap. 9. *de reſcript. in 6.* quia non volunt concedere diſpensationem, niſi ob cauſam, quæ tunc ſubſiſtat; alioqui eſſent iniqui diſſipatores, & ſine cauſa diſpensarent. Idem eſt, ſi cauſa non perſtet eo tempore, quo Commiſſarius, nempe Epicoſopus, vel Confeſſarius diſpensat: quia ceſſante cauſa finali mandati ceſſat mandatum, ſi res integra ſit, ex cap. 30 *de prebend. in 6.* At hîc antequam Commiſſarius diſpenset, res eſt adhuc integra. Præterea Commiſſarius non poteſt diſpensare, niſi ſub hac conditione apponi ſolita, aut ſaltem ſubintellecta, *ſi preces veritate nitantur*, quæ exigit, ut cauſa finalis verè perſtet tempore, quo datur diſpensatio, & quo examinata precum veritate executioni mandatur à Commiſſario: alioquin delegaretur poteſtas diſpensandi ſine cauſa exiſtente, quod illicitum eſt. Hinc ſi, ob cauſam legitimandæ pro-

lis ex consanguinea susceptæ petatur dispensatio in impedimento, sed ante obtentam, vel à Commissario datam dispensationem proles moriatur, non valet, nec potest executioni mandari.

Resp. II. Si post dispensationem obtentam, examinatam, & datam à Commissario cesset causa finalis ante illius usum, v. g. proles moriatur ante contractum Matrimonium; Sanchez cum multis docet generatim tunc cessare dispensationem. Quia Superior non vult eam valere in casu, quo cessat ejus causa legitima: alioqui peccaret, essetque iniquus dispensator, concedendo facultatem agendi contra Legem non subsistente justa causa. Unde in omni dispensatione subintelligitur hæc conditio, *modo causa permaneat tempore executionis.* Idque videtur certum, dum dispensatio non est super impedimento, sed super observantia alicujus præcepti v. g. Officii, jejunii, &c. Tunc enim, si ante illius usum causa cesset, manet obligatio servandi præceptum: quia non est mens Superioris ab ea liberare, sine causa subsistente tempore, quo urget ipsa obligatio; cum hoc non possit licite velle: tum quia Lege naturali, à qua nemo potest dispensari, pars tenetur se toti conformare, cessante causa exemptionis.

Item si initio usûs subsistebat causa, sed postea cesset, & dispensatio habeat effe-

Etum successivum, sitque virtualiter multiplex; tum hæc quoque cessat cessante ejus causa. Sic si quis propter infirmitatem, quæ perpetua fore videbatur, à lege jejunii dispensationem sine limitatione obtinisset; si postea convalescat, rursus tenetur jejunare. Quia cum obligatio jejunii sit successiva, & multiplex, sive cum tot sint obligationes jejunandi, quot sunt dies Quadragesimæ, non possunt tolli, nisi per totidem dispensationes, nam pro singulis diebus opus est dispensatione virtualiter nova: ac proinde requiritur justa causa, quæ singulis illis diebus subsistat. Nec debet præsumi esse mens fidelis dispensatoris velle liberare ab aliqua obligatione, sine justa causa subsistente tempore obligationis, cum id licitè non possit.

Si verò dispensatio sit super impedimento Matrimonii, vel Irregularitate, seu inhabilitate, & jam executioni mandata fuerit, non cessat dispensatio cessante causa: ut si quis ob parentum inopiam dispensationem ad Ordines obtinuit, sed post susceptos Ordines cessat paupertas, non ideo cessat dispensatio super irregularitate, sed talis licitè exercet ordines: quia non redit impedimentum semel absolute sublatum per dispensationem. Et quia *factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, à quo non potuit inchoari.* Reg. 73. Jur. in 6.

CA.